

DU KARTUS IŠ EILĖS TRIMS STUDIJŲ METAMS AKREDITUOTŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ APŽVALGA 2010-2018 METŲ LAIKOTARPIU

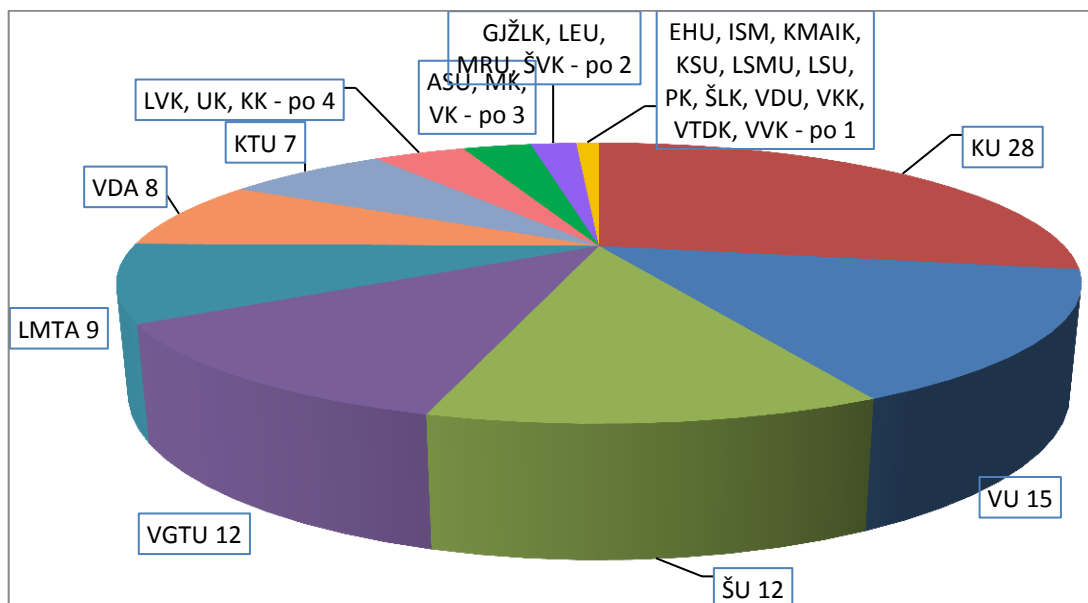
Studijų kokybės vertinimo centras (toliau – Centras), atlikęs vykdomų studijų programų išorinį vertinimą, akredituoja jas 6 arba 3 studijų metams, priklausomai nuo vertinimo metu nustatytos studijų programų kokybės. Remiantis Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas), patvirtinto 2009 m. liepos 24 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-1652, reikalavimais, studijų programos akredituojamos trims studijų metams jeigu išorinį vertinimą atlikę ekspertai bent vieną vertinimo sritį įvertino „patenkinamai“ (2 balais). Vertinimo sričių įvertinimas 2 balais reiškia, kad sritis tenkina tik minimalius kokybės reikalavimus ir ją būtina tobulinti, nors svarbu pabrėžti, kad net ir trims studijų metams akreditavus programą ji privalo atitikti visus teisės aktuose patvirtintus reikalavimus studijų programoms.

Vadovaujantis Aprašo 9 punktu, vykdomos studijų programos gali būti akredituotos 3 studijų metams ne daugiau kaip du kartus iš eilės.

Centras **2010-2018 m.** laikotarpiu akreditavo trims studijų metams **762 studijų programas**. Iš šio skaičiaus pakartotinai trims studijų metams buvo akredituotos 132 studijų programos, kas sudaro 17,3 % visų trims metams akredituotų studijų programų. Nuo visų Centro akredituotų studijų programų 2010-2018 m. laikotarpiu – 1764 studijų programų – pakartotinai trims studijų metams akredituotos studijų programos sudaro 7.5 %.

Pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų yra 29 aukštosiose mokyklose. Daugiausia tokių studijų programų yra Klaipėdos universitete – 28 programos. Tarp likusių aukštųjų mokyklų pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų skaičius yra mažesnis ir pasiskirsto su didesniu atotrūkiu nuo Klaipėdos universiteto: Vilniaus universitete tokių studijų programų yra 15, Šiaulių universitete ir Vilniaus Gedimino technikos universitete – po 12 ir kitose aukštosiose mokyklose – mažiau nei po 10 pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų (*1 pav.*). Daugelyje aukštųjų mokyklų pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų yra mažiau nei 5.

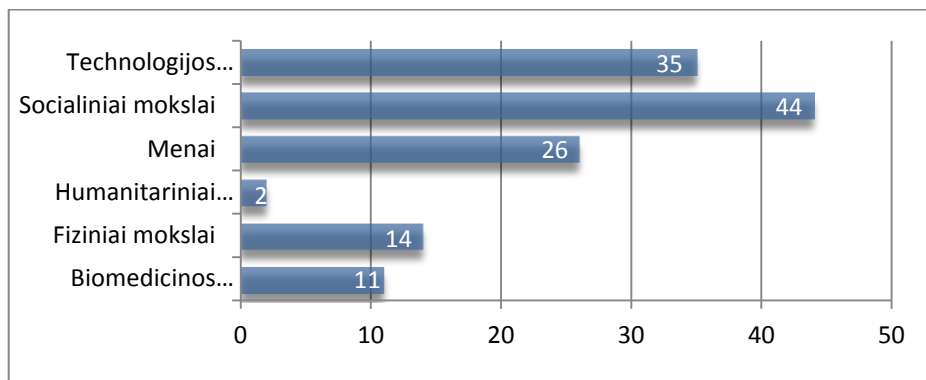
1 pav. Studijų programų pakartotinai akredituotų trims studijų metams skaičius pagal aukštąją mokyklą 2010-2018 metų laikotarpiu

Daugiausia pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų yra antroje pakopoje – 60 studijų programų (įskaitant 2 vientisąsias studijų programas), pirmoje pakopoje – 47 studijų programos ir 25 profesinio bakalauro studijų programos.

Pagal studijų sritį¹, daugiausia pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų yra socialinių mokslų ir technologijos mokslų srityse, mažiausia – humanitarinių mokslų srityje (2 pav.).

2 pav. Studijų programų pakartotinai akredituotų trims studijų metams skaičius pagal mokslų sritis 2010-2018 metų laikotarpiu

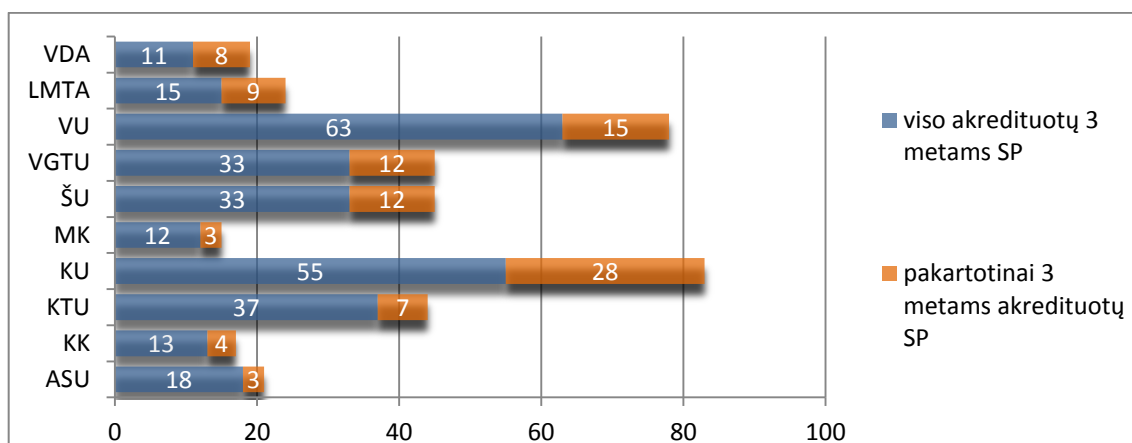

Daugiausia pakartotinai trims metams akredituotų socialinių mokslų srities studijų programų vykdoma Vilniaus universitete – 12 programų. Daugiausia technologijos mokslų pakartotinai trims metams akredituotų studijų programų vykdoma Klaipėdos universitete – 9 programos, Vilniaus Gedimino technikos universitete – 8 programos ir Kauno technologijos universitete – 6 programos. Trims metams akredituotų menų studijų programų, vykdomų riboto skaičiaus aukštųjų mokyklų taip pat nemažai: Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje – 8 programos, Vilniaus dailės akademijoje – 7 programos, Klaipėdos universitete – 10 programų. Daugiausia fizinių mokslų srityje pakartotinai trims metams akredituotų studijų programų vykdoma Vilniaus Gedimino technikos universitete ir Šiaulių universitete – po 3 studijų programas, biomedicinos mokslų srityje Klaipėdos universitete – 2 programos.

Lyginant pakartotinai trims metams akredituotų studijų programų skaičių su bendru trims metams akredituotų studijų programų skaičiumi aukščiau minėtose aukštosiose mokyklose, didžiausia pakartotinai trims metams akredituotų studijų programų dalis yra Vilniaus dailės akademijoje – apytiksliai 73 % nuo visų trims studijų metams akredituotų studijų programų, ir kiek mažiau – 60 % – Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Klaipėdos universitete, kuriame daugiausia pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų, ši dalis sudaro 51 % (3 pav.).

¹ Pagal naują, 2016 m. gruodžio 1 d. priimtą studijų kryptių ir kryptių grupių klasifikatorių, nebeliko suskirstymo pagal 6 studijų sritis. Tačiau Centro sukaupti statistiniai duomenys apie vykdomų studijų programų akreditavimą, apimantys laikotarpį nuo 2010 m. iki 2018 m. imtinai, buvo skirstomi pagal iki naujo klasifikatoriaus priėmimo galiojusias studijų sritis: fizinius mokslus, biomedicinos mokslus, humanitarinius mokslus, socialinius mokslus, menus ir technologijų mokslus. Siekiant kuo tiksliau atspindėti analizės duomenis ir atsižvelgiant į tai, kad pagal seną klasifikatorių buvo tvarkoma didžiausia analizei panaudotų duomenų dalis, buvo priimtas sprendimas palikti duomenų suskirstymą į studijų sritis pagal iki 2016 m. gruodžio 1 d. galiojusį klasifikatorių.

3 pav. Studijų programų pakartotinai akredituotų trims metams dalis nuo visų toje aukštojoje mokykloje trims metams akredituotų programų skaičiaus 2010-2018 metų laikotarpiu

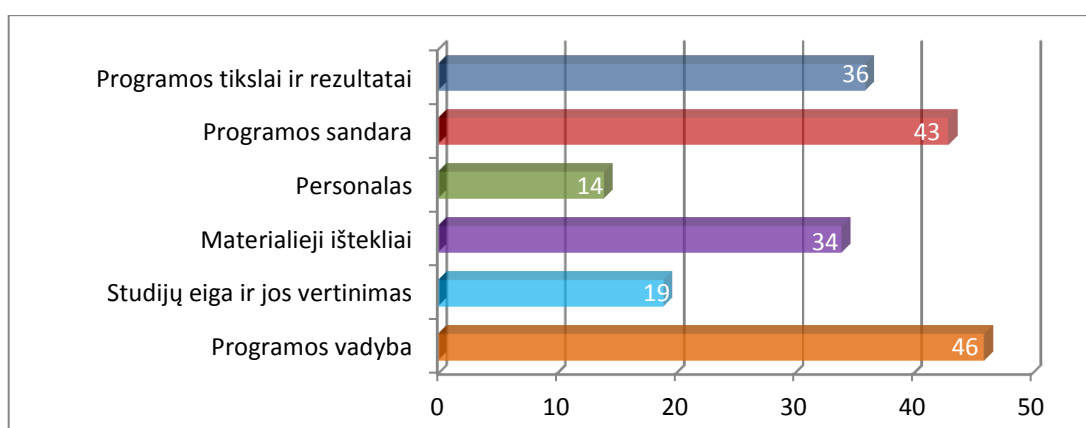

Reikia pastebėti, kad 12 pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų buvo vertinamos trečią kartą. Keturios iš šių programų, vykdomos Aleksandro Stulginskio universitete, Klaipėdos universitete, Vilniaus universitete ir Lietuvos verslo kolegijoje buvo trečią kartą iš eilės įvertintos trims studijų metams ir, vadovaujantis Aprašo 9 punktu, skelbiančiu, kad Centras negali akredituoti vykdomų studijų programų 3 studijų metams daugiau kaip 2 kartus iš eilės, neakredituotos bei išregistruotos. Likusios aštuonios studijų programos, vykdomos Vilniaus dailės akademijoje, Šiaulių universitete, Klaipėdos universitete, Lietuvos verslo kolegijoje ir Marijampolės kolegijoje, po trečio vertinimo 2016-2018 metais buvo akredituotos 6 studijų metų laikotarpiui.

Veiksny, lemiantis studijų programų akreditavimą trims studijų metams yra bent vienos vertinimo srities įvertinimas 2 balais. Bendra tendencija pastebima po antro vertinimo tokia: 2 balų, lėmusių studijų programų akreditavimą trims studijų metams, skaičius po antro vertinimo padidėjo 49 (37 %) ir sumažėjo 54 (41 %) studijų programose, liko nepakitęs – 29 (22 %) studijų programose.

Pakartotinis tų pačių vertinimo sričių įvertinimas 2 balais išliko daugiau nei pusėje antrą kartą trims studijų metams akredituotų studijų programų – 111 atvejų iš 132 vertintų studijų programų (nepriklausomai ar bendras skirtų 2 balų skaičius didėjo, ar mažėjo), taigi 84 %. Daugiausia **pakartotinai 2 balais** įvertintos šios vertinimo sritys: studijų programos vadyba – 46 (41,5 %) ir studijų programos sandara – 43 (39 %) studijų programose (4 pav.).

4 pav. Studijų programų vertinimo sričių įvertinimo 2 balais pasikartojimas pagal vertinamąsias sritis 2010-2018 metų laikotarpiu

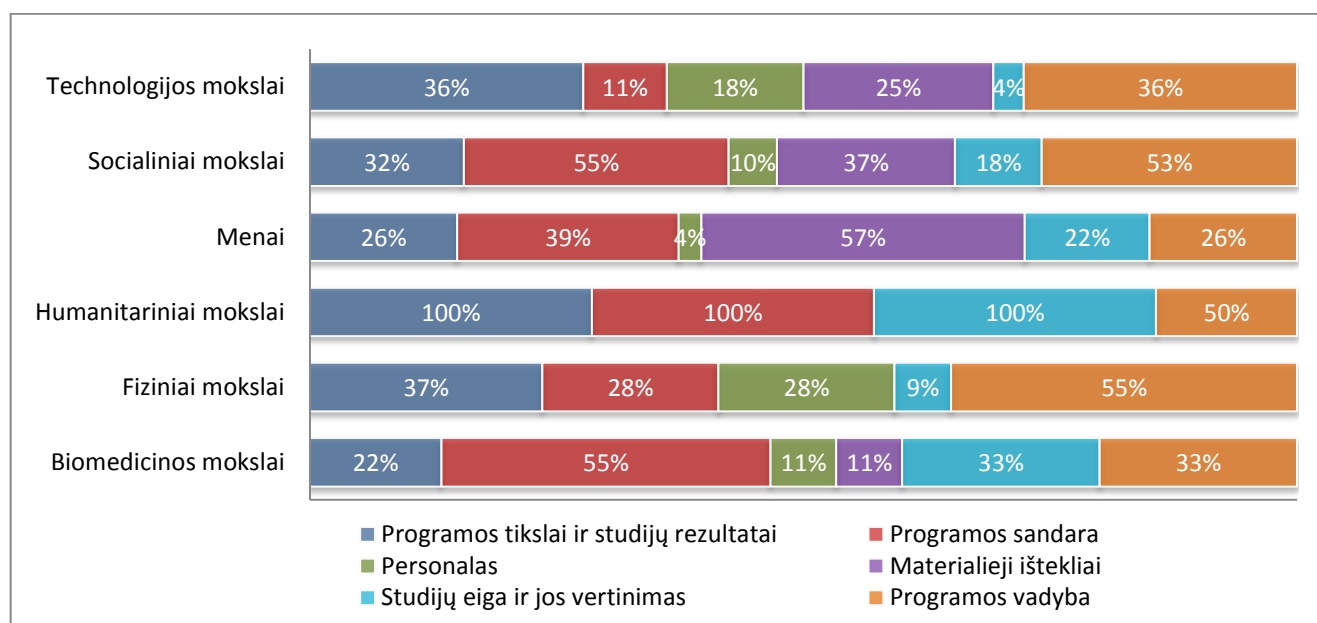

Apie 20 % visų pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų gavo 2 balus už abi – ir programos vadybą, ir sandarą – vertinimo sritis.

Daugiausia studijų programų, pakartotinai gavusių 2 balus už tas pačias vertinimo sritis yra socialinių mokslų srityje – 38 studijų programos, technologijos mokslų srityje – 28 studijų programos ir menų studijų srityje – 23 studijų programos bei abi pakartotinai trims studijų metams akredituotos humanitarinių mokslų studijų programos. Mažiau tokių studijų programų yra fizinių mokslų srityje – 11 programų ir biomedicinos mokslų srityje – 9 programos.

Analizuojant pakartotinai 2 balais įvertintų vertinimo sričių pasiskirstymą pagal mokslų sritis, daugiau negu pusė – 57 % iš 23 menų srities studijų programų pakartotinai 2 balus gavo už materialiujų resursų vertinimo sritį; 55 % socialinių mokslų srities studijų programų pakartotinai gavo 2 balus už programos sandaros ir 53 % už programos vadybos vertinimo sritis; biomedicinos srities studijų programų atveju 55 % studijų programų pakartotinai gavo 2 balus už programos sandaros vertinimo sritį ir tiek pat – 55 % fizinių mokslų srities studijų programoms pakartotinai 2 balai buvo skirti už programos vadybos vertinimo sritį. Abi, taigi 100% pakartotinai trims studijų metams įvertintos humanitarinių mokslų srities programos 2 balus pakartotinai gavo už tikslų ir numatomų studijų rezultatų, programos sandaros bei studijų eigos vertinimo sritis. Technologijos mokslų srityje 36 % studijų programų atvejų 2 balais pakartotinai buvo įvertintos studijų programų tikslų ir numatomų studijų rezultatų bei programos vadybos vertinimo sritys (5 pav.).

5 pav. Vertinimo sričių įvertinimo 2 balais pasikartojimo pagal studijų sritis dalis procentais

Mažiau nei trečdaliu pakartotinai 2 balais įvertinta personalo vertinimo sritis (nei vienoje iš mokslo sričių nesiekia 30 %). Fizinių ir humanitarinių mokslų sričių studijų programos negavo pakartotinai 2 balų už materialiujų resursų vertinimo sritį.

Studijų programos su naujai ekspertų identifikuotomis antro vertinimo metu silpnybėmis, t.y. 2 balai skirti kitoms vertinimo sritims nei pirmo vertinimo metu, sudaro 16 % nuo visų pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų.

Pakartotinį vertinimo srities įvertinimą 2 balais lėmusių priežasčių apžvalga

Pakartotinį vertinimo srities įvertinimą 2 balais lėmusių priežasčių apžvalgai pasirinktos tos vertinimo sritys, kuriose įvertinimo 2 balais pasikartojimas po antro vertinimo yra didžiausias (daugiau nei trečdalis studijų programų): programos vadyba, programos sandara, programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai bei materialieji ištekliai, ir peržiūrėtos atitinkamos vertinimo išvadų sritys.

Išskirtinos šios pagrindinės pakartotinį tos pačios vertinimo srities įvertinimą 2 balais lėmusios **priežastys**: 1) antro vertinimo metu ekspertai identifikavo tuos pačius, pirmo vertinimo metu nustatytus vertinimo srities trūkumus, arba dėl duomenų apie teigiamus pokyčius stokos ekspertams nebuvo suteikta galimybė susipažinti su jais pilna apimtimi; 2) antro vertinimo metu ekspertai identifikavo kitokius tos pačios vertinimo srities trūkumus nei pirmo vertinimo metu. Atkreiptinas dėmesys, kad nagrinėjant pirmo ir antro išorinio vertinimo išvadas, ne visada pavyksta nustatyti antrą kartą 2 balų skyrimo tai pačiai vertinimo sričiai priežastis. Taip pat nenustatyta konkrečiai studijų sričiai būdingų studijų programų silpnybių, lėmusių pakartotinį vertinimo srities įvertinimą 2 balais.

Programos vadybos vertinimo srities ekspertų identifikuoti trūkumai susiję arba su programos kokybės vadybos sistemos netinkamu veikimu katedros ir studijų programos komiteto lygmenyse, arba su platesniais, fakulteto arba visos institucijos lygmenyje vykstančiais procesais, neskatinančiais arba slopinančiais kokybės kultūros kūrimą. Tarp tokių platesnio lygmens procesų galima išskirti aiškios paramos sistemos dėstytojų ir studentų mobilumui bei tyrimams nebuvimą, institucijos pasyvumą sprendžiant studentų skaičiaus mažėjimo problemą, aiškesnės strategijos, nukreiptos į institucijos ryšių plėtrą ir padėsiančios spręsti ateities iššūkius nebuvimą. Katedros arba studijų programos komiteto lygmens trūkumai susiję daugiausia tik su formaliai aprašytais, bet tinkamai nefunkcionuojančiomis kokybės užtikrinimo procedūromis, pavyzdžiui, menku socialinių dalininkų, ypač studentų, įtraukimu į studijų programų kokybės tobulinimo ir kitus sprendimo priėmimo procesus, nepakankamu kokybės procesų formalizavimo lygiu ir atskaitomybe socialiniams dalininkams.

Vertinant **programos sandaros** sritį, dažniausiai pasitaikantys ekspertų argumentai susiję su pasenusiu ir/arba neatnaujinamu programos turiniu – neatitikimu naujausioms tendencijoms moksle, technologijose ir mene, pasenusios literatūros naudojimu, mažėjančiu neatnaujinamų žinių aktualumu. Programose trūksta platesnio tarptautinio konteksto bei vyrauja tendencija orientuotis vien tik į Lietuvos profesinį kontekstą ir išteklius. Daugeliu atvejų būdinga ir tai, kad programos sandara atitinka studijų programos tikslus ir numatomus rezultatus tik iš dalies, yra neadekvačiai siaura programos tikslų ir numatomų studijų rezultatų atžvilgiu, kadangi studijų dalykų tikslai ir numatomi studijų rezultatai nepakankamai integruoti į visos programos tikslus ir rezultatus, taigi nepakankama lavinti pagrindinius profesinius įgūdžius (trūksta kai kurių svarbių dalykų/disciplinų ir praktinių užsiėmimų).

Tarp **programos tikslų ir numatomų studijų rezultatų** vertinimo srities trūkumų dažniausiai pasitaiko netinkamas tikslų ir rezultatų aprašymas: painios, netikslios ir galimai sunkiai suprantamos esamiems ir potencialiems studentams apibrėžtys, netinkamas susiejimas tarp tikslų ir numatomų studijų rezultatų, programos turinio ir suteikiamos kvalifikacijos. Gana dažnai išvadose ekspertai kritikuoja programos tikslų ir rezultatų realistiškumą bei pasiekiamumą: programų profilis nėra išgrynintas ir trūksta aiškaus studijų objekto, programose vyrauja per plati orientacija, dėl ko profesinei kvalifikacijai reikalingos žinios ir įgūdžiai sunkiai pasiekiami. Būdinga ir tai, kad programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai nėra aktualūs tarptautinės rinkos poreikiams globalios

visuomenės kontekste dėl savo siauros orientacijos į Lietuvos rinkos aktualijas ir standartus. Absolventų įdarbinimo ir karjeros perspektyvos menkai tiriamos ne tik tarptautinėje profesinėje erdvėje, bet ir Lietuvos darbo rinkoje. Išvados taip pat galima sutikti kritiką dėl neišlaikytos pusiausvyros tarp profesinių žinių ir įgūdžių bei minkštųjų, socialinių įgūdžių ir balanso tarp teorinių žinių ir praktinių įgūdžių trūkumo.

Materialiųjų resursų vertinimo srities ekspertų identifikuoti trūkumai labiau susiję su studijų programų numatomų pasiekti rezultatų specifika. Technologijos studijoms būdingesnis šiuolaikiškos specializuotos techninės įrangos, taip pat kompiuterinės įrangos trūkumas, menų studijoms – taikomosios dailės, vaizdo ir garso priemonių bei technikos, muzikos instrumentų trūkumas, choreografijos užsiėmimams pritaikytų patalpų, tuo tarpu socialinių mokslų studijų programoms būdingesnis, lyginant su kitomis sritimis, naujesnių literatūros šaltinių trūkumas, ypač aktualios mokslinės-tiriamosios literatūros, gausesnių bibliotekos resursų ir neribotos prieigos prie duomenų bazių bei galimybės studentams prie jų jungtis iš namų. Antra vertus, aktualios literatūros trūkumas pastebėtas visų studijų sričių programų išvados. Menų srities programoms būdinga ir tai, kad antro programų vertinimo metu ekspertai nepastebėjo žymėsio materialinės bazės pagerėjimo po pirmo programų vertinimo, nors institucijų padarytos investicijos į materialinės bazės atnaujinimą buvo adekvačios, visgi, ekspertų sprendimu, nepakankamos.

APIBENDRINIMAS: Centro pakartotinai trims studijų metams 2010-2018 metų laikotarpiu buvo akredituotos 132 studijų programos, kas sudaro 17,3 % visų trims metams akredituotų studijų programų ir apytiksliai 7,5 % visų tuo laikotarpiu Centro akredituotų studijų programų. Daugiausia pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų vykdoma Klaipėdos universitete. 49 pakartotinai trims studijų metams akredituotose studijų programose antro vertinimo metu ekspertai identifikavo daugiau silpnųjų nei pirmo vertinimo metu. Pakartotinis įvertinimas 2 balais tų pačių vertinimo sričių išliko 84 % pakartotinai trims studijų metams akredituotų studijų programų. Daugiausia pakartotinai 2 balais buvo įvertintos studijų programos vadybos vertinimo sritis (41,5 %) ir studijų programos sandaros vertinimo sritis (39 %).